

STORTINGET

Innst. 125 S

(2017–2018)

Innstilling til Stortinget
fra helse- og omsorgskomiteen

Dokument 8:67 S (2017–2018)

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug V. Bollestad og Nicholas Wilkinson om å ta nye initiativ for å sikre at barn ikke skal måtte bo på sykehjem i strid med barnets beste og foreldrenes ønske

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovforslag for å sikre at kommuner ikke kan plassere barn i sykehjem i strid med familienes ønske og barnets beste.
2. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en egen sak med orientering om bruk av institusjonsplasser for barn i strid med barnets beste og familienes ønsker.
3. Stortinget ber regjeringen umiddelbart klargjøre for kommunene at praksis med barn som tvangsplasseres på sykehjem, skal opphøre.»

Forslagsstillerne påpeker at barn ikke skal bo på sykehjem. Det er ikke en boform som er egnet for barn. Dette har det vært bred politisk enighet om i mange år. Likevel er det slik at enkelte kommuner plasserer barn i sykehjem, i strid med barnets rettigheter og barnets beste og i strid med foreldrenes ønske.

Barn har rett til familieliv og trygghet, og forslagsstillerne viser til at barn har rett til å få leve sammen

med foreldrene sine. Ved å plassere barn i institusjoner som sykehjem, i strid med foreldrenes ønske, tar man fra barn med alvorlig sykdom eller funksjonsnedsettelser retten til å bli behandlet med den verdighet og selvstendighet de har krav på.

Forslagsstillerne påpeker at retten til nødvendige helse- og omsorgstjenester skal være uavhengig av diagnose og bosted. Kun i helt spesielle tilfeller kan kommunen stille vilkår om at et menneske må bo et spesielt sted for å kunne få tjenester. Tjenestene skal tilpasses brukeren, ikke omvendt. Når det er snakk om barn som har et foreldrehjem bør det være innlysende at det ikke kan være fritt frem for kommunene å ta barnet ut av hjemmet sitt for å plassere det på sykehjem. Nå mener forslagsstillerne at det er på tide at et samlet politisk Norge setter foten ettertrykkelig ned for denne typen praksis.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Tore Hagebakken, Siv Henriette Jacobsen, Ingvild Kjerkol, Tuva Moflag og Tellef Inge Mørland, fra Høyre, Torill Eidsheim, Astrid Nøklebye Heiberg, Erlend Larsen, Sveinung Stensland, fra Fremskrittspartiet, Bård Hoksrud og Jan Steinar Engeli Johansen, fra Senterpartiet, Kjersti Toppe, fra Sosialistisk Venstreparti, Nicholas Wilkinson, fra Venstre, Carl-Erik Grimstad, og fra Kristelig Folkeparti, lederen Olaug V. Bollestad, viser til at målsettingen om å få unge ut av sykehjem har stått ved lag i over to tiår, uten at målsettingen er nådd. Komiteen mener derfor det er nødvendig at regjeringen vurderer egnede tiltak som

effektivt kan forhindre at yngre må bo på sykehjem, og i særdeleshet barn, som representantforslaget omhandler.

Komiteen støtter forslaget om at barn ikke skal bo på sykehjem i strid med familiens ønske og barnets beste.

Komiteen viser til at det heldigvis er svært sjelden at dette skjer. Statsråden skriver også i sitt brev til komiteen at hans inntrykk er at kommunene strekker seg langt for å hindre at unge plasseres i sykehjem i strid med den unges eller pårørendes ønske.

Komiteen mener at å påpeke at barn ikke skal bo på sykehjem mot foreldrenes ønske og barnets beste, ikke er å pålegge kommunene å løse en oppgave på en bestemt måte. Komiteen mener det må være åpenbart at barn i særdeleshet ikke skal bosettes i sykehjem i strid med barnets beste og familiens ønsker. Komiteen mener det også er viktig at regjeringen klargjør for kommunene at praksis med barn som legges inn på sykehjem mot foreldrenes ønske og barnets beste, må opphøre.

Komiteen slutter seg til det Norsk Forbund for Utviklingshemmede skriver i sin høringsuttalelse om behovet for å ta i bruk sterkere lovgivning, økonomiske virkemidler og informasjonstiltak for å sikre en god oppvekst og et godt tjenestetilbud for barn og unge med funksjonsnedsettelse. Komiteen vil understreke at gode økonomiske rammevilkår er viktig for at kommunene skal kunne gi et best mulig tilbud.

Komiteen vil påpeke at barnets beste skal ligge til grunn for myndighetsutøvelse som angår barn. Prinsippet gjelder på alle forvaltningsnivåer. Det er stor enighet om at familien eller familielignende situasjoner er til beste for barnet, og at det neppe er til barnets beste å måtte bo på sykehjem. Om deler av eksisterende sykehjem anvendes til barnebolig eller avlastningsbolig for barn, så mener komiteen at det også kan gi uegnede rammer for oppvekst.

Komiteen merker seg at det i innspill til komiteen blir vist til Statens helsetilsyns «Veileder for landsomfattende tilsyn 2009, Kommunale sosial- og helsetjenester til barn i barne- og avlastningsboliger» og de veiledende retningslinjene for slike boliger. Her fremgår det at boligene bør være mest mulig lik et vanlig hjem, med nødvendig tilpasning til barna som skal være der. Boligene bør ligge gunstig til for skole, fritidsaktiviteter og lekeareal. Boligene bør være eneboliger, rekkehus eller leiligheter i den vanlige boligmassen med tilknyttede utearealer. Det bør ikke være avlastningsplasser der barn bor fast. De som bor sammen, bør i størst mulig utstrekning passe sammen i alder, interesser og behov. Det forutsettes at den enkelte har eget værelse, med mindre det foreligger ønske om å dele rom. Fellesrom forutsettes å være tilpasset barnas behov for lek og andre aktiviteter, ut fra alder og interesser.

Komiteen mener det må utarbeides regler i lov eller forskrift som sikrer at barn ikke skal måtte bo deler av sin oppvekst på sykehjem.

Komiteen fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige forslag til lov- og/eller forskriftsendring for å sikre at kommuner ikke kan bosette barn i sykehjem i strid med familiens ønske og barnets beste.»

Komiteen viser til FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne, artikkel 19, som sier at mennesker med nedsatt funksjonsevne skal kunne velge hvor og med hvem de skal bo, og ikke skal måtte bo i en bestemt boform. I lys av konvensjonsbestemmelsen mener komiteen at regjeringen må redegjøre for eventuelle vilkår som skal være oppfylt dersom noen skal måtte bo på sykehjem mot sin vilje.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en egen sak med orientering om bruk av institusjonsplasser for barn i strid med barnets beste og familiens ønsker.»

«Stortinget ber regjeringen umiddelbart klargjøre for kommunene at praksisen med barn som bosettes på sykehjem mot familiens ønske og barnets beste, er i strid med Stortingets intensjon og skal opphøre.»

Komiteen mener det er klart at sykehjem ikke vil oppfylle villkårene for slike boliger. Komiteen viser også til at det er andre eksempler på boligløsninger som er valgt for barn, som ikke er sykehjem, men likevel ikke oppfyller veilederen referert over. Helsetilsynet fant i 2009 grunnlag for avvik på fysisk tilrettelegging i én av ti boliger. I tillegg fikk tjue prosent av kommunene merknad som gjaldt fysiske forhold. Helsetilsynet oppga at selv om alvorlighetsgraden varierte mye, var dette et bekymringsfullt resultat. Helsetilsynet påpekte også at en stor andel av funnene gjaldt forhold som hindret tilgjengelighet for barn som er bevegelsehemmet, særlig barn som sitter i rullestol. Dette begrenser blant annet deres muligheter til å delta i fellesaktiviteter.

Komiteen viser til innspillene gitt komiteen i denne saken, som bekrefter at det fortsatt er svakheter, slik det også ble avdekket i tilsynet i 2009, og at det også i dag bygges og velges boligløsninger som på flere måter ikke oppfyller anbefalingene. Komiteen mener kommunene har et ansvar for å gi barn og unge gode bo-, helse- og oppvekstforhold. Stortinget har ansvar for å bidra til at kommunene har ressurser til dette. Komiteen er derfor bekymret for økt innslagspunkt i tilskuddsordningen for særlig ressurskrevende helse- og omsorgstje-

nester til enkeltmottakere, jf. statsbudsjettet for 2018. Komiteen mener at kommunenes egenandel er for høy, og frykter at dette ikke gir grunnlag for den styrkingen av tilbudet til barn i denne gruppen som er nødvendig. Komiteen mener også at det er behov for å gjennomgå ordningen for investeringstilskudd til sykehjem og omsorgsboliger, for å sikre at denne gir insentiver til å velge gode boligløsninger også for barn.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Venstre, støtter statsråden i at barn og unge med nedsatt funksjonsevne bør ha et mest mulig selvstendig liv, selv om de er sterkt hjelpetrequende. Flertallet mener samtidig at faglige hensyn må ivaretas ved utformingen av tjenestetilbudet, for å sikre en forsvarlig tjeneste.

Flertallet viser til at det er kommunene som må vurdere og beslutte hvordan den enkeltes tjenestetilbud skal utformes. Flertallet mener kommunene skal hindre at unge plasseres i sykehjem i strid med den unges eller pårørendes ønske.

Flertallet viser til at kommunene skal melde fra til fylkesmennene om antallet unge beboere mellom 18 og 49 år som er bosatt i sykehjem, og blant annet gi informasjon om kommunene har planer for vedkommende. Flertallet viser til at fylkesmennene skal veilede kommunene for å finne en tilfredsstillende løsning.

Flertallet mener regjeringen bør vurdere hvorvidt det særskilte rapporteringsoppdraget fylkesmennene har, bør utvides til også å gjelde barn under 18 år.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige forslag til lov- og/eller forskriftsendring for å sikre at kommuner ikke kan bosette barn i sykehjem i strid med familienes ønske og barnets beste.

II

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en egen sak med orientering om bruk av institusjonsplasser for barn i strid med barnets beste og familienes ønsker.

III

Stortinget ber regjeringen umiddelbart klargjøre for kommunene at praksisen med barn som bosettes på sykehjem mot familiens ønske og barnets beste, er i strid med Stortingets intensjon og skal opphøre.

Oslo, i helse- og omsorgskomiteen, den 13. februar 2018

Olaug V. Bollestad

leder

Tore Hagebakken

ordfører

VEDLEGG**Brev fra Helse- og omsorgsdepartementet v/statsråd Bent Høie til helse- og omsorgskomiteen, datert 12. desember 2017****Dokument 8:67 S (2017-2018) - Representantforslag om å ta nye initiativ for å sikre at barn ikke skal måtte bo på sykehjem i strid med barnets beste og foreldrenes ønske**

Jeg viser til brev av 23. november 2017 fra Stortingets helse- og omsorgskomiteé hvor det bes om min uttalelse til Dokument 8:67 (2017-2018) Representantforslag fra Olaug V. Bollestad og Nicholas Wilkinson om å ta nye initiativ for å sikre at barn ikke skal måtte bo på sykehjem i strid med barnets beste og foreldrenes ønske.

Representantforslaget lyder som følger:

1. Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovforslag for å sikre at kommuner ikke kan plassere barn i sykehjem i strid med familiens ønske og barnets beste.
2. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en egen sak med orientering om bruk av institusjonsplasser for barn i strid med barnets beste og familiens ønsker.
3. Stortinget ber regjeringen umiddelbart klargjøre for kommunene at praksis med barn som tvangsinnlegges på sykehjem, skal opphøre.

Barn og unge med nedsatt funksjonsevne bør ha et mest mulig selvstendig liv selv om de er sterkt hjelpetrequende. Kommunen bør strekke seg langt for å unngå at barn og unge mennesker bor på sykehjem mot deres eller pårørendes vilje. Samtidig må man ved utforming av et tjenestetilbud ivareta faglige hensyn for å sikre en forsvarlig tjeneste.

Etter pasient- og brukerrettighetsloven har pasient og bruker rett til "nødvendige helse- og omsorgstjenester fra kommunen. Hva som ligger i begrepet "nødvendige helse- og omsorgstjenester" må sees i sammenheng med kravet til forsvarlighet. Det sentrale er at tjenesten må utformes etter en individuell vurdering av den enkeltes behov. Saken kan klages inn til fylkesmannen dersom en mener kommunen setter viktige brukersyn til side. Som tilsynsmyndighet kan fylkesmannen gå inn og undersøke den enkeltes tjenestetilbud og vurdere om kommunen oppfyller sine forpliktelser etter helse- og omsorgstjenesteloven. Jeg mener det er viktig at hver enkelt benytter klageadgangen dersom man mener det er grunnlag for det.

Det er i prinsippet kommunen som etter en konkret vurdering må vurdere og beslutte hvordan den enkeltes tjenestetilbud skal utformes. For barn og unge personer med stort behov for tjenester bør kommunen i samarbeid med brukeren, pårørende og spesialisthelsetjenesten, utvikle et tilfredsstillende botilbud. Jeg har et inntrykk av at kommunene strekker seg langt for å hindre at unge plasseres i sykehjem i strid med den unges eller pårørendes ønske.

Helsedirektoratet har i flere år fått i oppdrag å sørge for at fylkesmennene har oversikt over og følger opp kommuner som har unge personer bosatt i sykehjem. Rapporteringsrutinene ble lagt om noe i 2015. Kommunene skal melde fra til fylkesmennene om antallet unge beboere mellom 18 og 49 år og gi informasjon om alder, innflyttingstidspunkt, om vedkommende ønsker en annen boform og om kommunene har planer for vedkommende. Fylkesmennene skal, på bakgrunn av innmelding fra kommunene og etter behov, veilede kommunene for å finne en tilfredsstillende løsning. I tillegg skal informasjon om hvilke kommuner som har unge personer bosatt i sykehjem hentes direkte fra Iplos-registeret (SSB). Det redegjøres for dette arbeidet i Prop. 1 S for Helse- og omsorgsdepartementet.

Gjennom toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester reduseres merkostnadene kommunen har ved å gi en ung person et tilbud utenfor institusjon.

En kontaktgruppe, som består av representanter fra HOD, Hdir og enkelte brukerorganisasjoner (NHF og FFO), skal følge utviklingen på området.

Det er kommunen som kjenner den enkelte bruker best og som sammen med brukeren og eventuelle pårørende bør finne den beste løsningen. Kommunene har også en del plasser i barneboliger. Disse regnes som institusjoner. Av hensyn til kommunens mulighet til å kunne se de ulike tjenestene i sammenheng bør staten være forsiktig å gjennom lov pålegge kommunene å løse en oppgave på en bestemt måte. Jeg vil derfor frarå at det fattes vedtak i samsvar med representantforslaget i Dokument 8:67 (2017-2018). Jeg vil imidlertid vurdere om det særskilte rapporteringsoppdraget fylkesmennene har bør utvides til å gjelde barn under 18 år.